ROTTGER, E.H.

VERSLAG EENER BEZOEKREIS OP HET EILAND BANKA

XXI:-
446

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXI:-
448

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 20-7-2010
Nomor Induk : 11202|RI-MuSum|10
BIB - ID : 971386
ITEM - ID : 21212025
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL

8

V

EI

ZENDELI
Z

M.
Drukkers va

8

XXI
448.

VERSLAG

EENER

BEZOEKREIS

OP HET

EILAND BANKA,

DOOR

E. H. RÖTTGER,

ZENDELING VAN HET NEDERLANDSCHE
ZENDELINGGENOOTSCHAP.

TE ROTTERDAM, BIJ
M. WIJT & ZONEN,
Drukkers van het Nederlandsche Zendelinggenootschap.

1840.

BAT.
GENOOTSCHAP
VAN
K.E.N.W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

A

Het V
Banka, da
is van den
ling in di
genootscha
eiland Riou
van Malakk
de Oost-in
hoorende.
bij de Holl
hij er voor
alleen ond
de Chineze
zoowel op
in groote
van het Ge

AAN DEN LEZER.

Het Verslag eener Bezoekreis op het eiland Banka, *dat u hier ter lezing wordt aangeboden, is van den Heer* E. H. RÖTTGER. *Deze, Zendeling in dienst van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, is door hetzelve geplaatst op het eiland* Riouw *of* Bintang, *aan den mond der straat van* Malakka, *nabij* Sumatra *gelegen, en mede tot de Oost-indische Koloniën van onzen Staat behoorende. Terwijl hij aldaar ook als Leeraar bij de Hollandsche gemeente werkzaam is, zoekt hij er vooral het Evangelie uit te breiden, niet alleen onder de Muhamedanen, maar ook onder de Chinezen, wier taal hij spreekt, en die hem zoowel op* Riouw, *als op omliggende eilanden, in groote menigte omringen. Hij heeft dan ook van het Genootschap in last, om van tijd tot tijd*

onder die elders gevestigde Chinezen bezoekreizen te doen. Zoo bezocht hij in het jaar 1839 weder het eiland Banka, *alwaar het getal der Chinezen op vijfentwintigduizend wordt berekend. Het Verslag, omtrent deze reis door hem aan het Bestuur des Genootschaps gedaan, wordt hierbij algemeen verkrijgbaar gesteld.*

Het Bestuur des Genootschaps wenschte hetzelve in handen ook van zulken, die niet gewoon zijn deszelfs Maandberigten te lezen. Het voedt de hope, dat het ook bij deze met eenige belangstelling zal worden ontvangen, en wellig hier of daar iemand tot deelneming zal uitlokken. Het beveelt ook die arme Chinezen, die de voor ons vaderland belangrijke Bankasche tinmijnen bearbeiden, aan de liefde der Christenen in Nederland, opdat deze gaarne iets toebrengen, om hen met den schat des Evangelies te verrijken.

—

VERSLAG

EENER

BEZOEKREIS

OP

HET EILAND BANKA.

Den 25sten Junij 1839 vertrok ik, met de Bark *Zeelust*, van *Riouw* naar het eiland *Banka*, waar ik den 4den Julij te *Muntok* aankwam. Ik nam negen groote kisten met Chinesche boeken mede, waarbij ook duizend Maleitsche Traktaten, en eenige Maleitsche Bijbels en Nieuwe Testamenten waren. Ik bezocht eerst de Chinezen te *Muntok* in hunne huizen. Daarna ging ik naar de Maleitsche Kampong (buurt), en gaf elk, die lezen konde, of een Traktaatje, of den Bijbel. Een oude Maleijer volgde mij, en daar ik van huis tot huis ging, had ik ten laatste eene gehcele gemeente van Maleijers rondom mij, waarbij zich dezelfde oude man door zijne oplettendheid onderscheidde. Nadat ik hen met het doel mijner reis, en van het verdeelen dier boeken, en met de hoofdzaak van derzelver

inhoud bekend gemaakt had, wilde ik henengaan. Nu nam die oude man het woord en zeide: » Hetgeen de Padry (geestelijke) gezegd heeft, is waarheid. Van de waarde der boeken kan hij in één uur niet zooveel zeggen, als er van gezegd kan worden." Met verwondering en blijdschap zag ik dien ouden Maleitschen medehelper aan, en vroeg hem: » Kent gij de waarde dezer schriften?" » Ja" hernam hij, » ik heb geruimen tijd omgang gehad met Padrij TOMLIN te *Malakka;* door hem zijn mij deze boeken eerst belangrijk geworden, zoodat ik aanbevelen kan dezelve te lezen." Dit maakte eenen diepen indruk op mijne toehoorders, te meer, daar hij dit, als hoogbejaard man, met ernst, waardigheid en gevoel uitsprak. Na mijne terugkomst uit het binnenland bezocht ik dien lieven en hartelijken man weder, en ik neige, om te gelooven, dat hij zich eenmaal bij die schare voegen zal, welke niemand tellen kan (Openb. VII: 9).

Nu bezocht ik de Chinezen, die allen blijdschap toonden van mij weêr terug te zien, en vroegen, of ik geene boeken had. Ik vroeg: » Hebt gij die boeken gelezen, die ik u vroeger gaf?" » Ja," was het antwoord. » En wat zeggen u die boeken?" De één zeide: » Zij spreken van Jaso (Jezus);" een ander: » Zij spreken van den goeden weg, dien wij bewandelen moeten;" een derde: » Zij spreken van het gebed tot God." » Gelooft gij," vroeg ik, » dat die boeken waarheid bevatten?" » Ja wel," was het antwoord. » Tracht

gij dan ook, volgens die overtuiging, naar die waarheid te leven?" Hier antwoordden slechts weinigen zachtjes: »Ja." Dit leverde toch een bewijs op, dat de waarheid, die zij hadden leeren kennen, hun niet toeliet, om onverschillig: ja te zeggen, maar dat zij aan de stem des overtuigenden gewetens gehoor gaven. Op uitdrukkelijke begeerte gaf ik hun nog eenige boeken.

Den 10den Julij vertrok ik naar het distrikt *Jebus*, alwaar ik den 12den des avonds aankwam. Den volgenden morgen ging ik in de Kampong der Chinezen. Zij drukten groote blijdschap uit, toen zij met het doel mijner reis bekend geworden waren. Ook hier was het weder in het oog loopend, dat de menschen in het binnenland bedaarder en kalmer van gemoed zijn dan die, welke langs het strand, en nabij de zeehavens wonen, waar zij iemand dikwijls wild en onstuimig tegen het lijf aanloopen, en de boeken, zonder te vragen, uit de hand rukken. In het binnenland hooren zij bedaard toe, hetgeen men te zeggen heeft, en zijn ten hoogste dankbaar voor een ontvangen boek. De beschaafde Chinezen hebben eene aardige manier, wanneer zij iets aannemen van iemand, wien zij meenen achting schuldig te zijn. Zij stroopen namelijk eerst de mouwen op, steken de eene hand regt uit, en leggen de vingers der linkerhand tegen het midden der regter-handpalm aan. Nadat zij het boek hadden aangenomen, hielden zij het onder den arm, en vatteden met beide handen mijne

hand, onder eene diepe buiging. Zij schenen groot belang te stellen in den schat, dien zij van mij ontvangen hadden, en boden mij, als bewijs hunner erkentelijkheid, Pisang en Ananas aan; want het zijn meestal arme menschen, die, even als vele Duitschers naar *Holland*, zoo ook op *Banka* komen, om, voor het onderhoud hunner huisgezinnen en aanverwanten in *China*, het tin te bewerken. Velen komen wegens armoedige omstandigheden nooit weêr in *China* terug. Deze vestigen zich op *Banka*, en begeven zich in het huwelijk, of met vrouwen, die van Chinesche vaders afstammen, of met Muhamedaansche vrouwen. Van daar een groot getal kinderen, die op straat speelden. Ik vroeg: » Is er geene school?" » Ja," zeiden de kinderen, » wij zullen er u naar toe brengen." Ik vond in dezelve slechts achttien jongens, en vroeg den meester: » Waarom hebt gij niet meer kinderen in de school? Het lokaal is groot genoeg voor vijftig of zestig." Hij zeide: » De ouders zenden ze niet." Ik gaf den meester het N. Testament van MEDHURST en GUTZLAFF, en den kinderen eenige andere boeken. Zij dankten allen vriendelijk, en waren blijde met het geschenk. De meester beloofde mij, dat de kinderen er dagelijks in lezen zouden. Ik vroeg de kinderen op straat: » Waar wonen uwe ouders?" Zij toonden mij hunne huizen. Ik vroeg de ouders: » Waarom zendt gij uwe kinderen niet ter school, daar hier een groot schoolhuis is?" Zij zeiden: » Wij kunnen het

schoolgeld niet betalen; het spijt ons, dat onze kinderen zonder onderwijs moeten opgroeijen." Ik vroeg: » Hoe veel vraagt de meester elke maand?" Het antwoord was: » Anderhalve gulden en olie; dat kunnen wij niet geven." Al wat ik zag van hunne huiselijke omstandigheden overtuigde mij van de waarheid hunner gezegden. Dit bedroefde en smartte mij zeer; maar ik wist geen middel om te helpen.

Daarop ging ik weder tot de Maleijers. Eenigen derzelve hadden van de boekendragers gehoord, dat ik ook Maleitsche boeken had. Zij waren reeds gekomen waar ik woonde, en hadden om boeken verzocht. Ik had nog slechts eene halve kist met Maleitsche boeken. Deze wilden mij eenigen woest en wild uit de hand rukken, of uit de kist nemen. Ik verzocht het Hoofd, die menschen wat te bedaren, en zeide, dat ik eerst nog een woord te spreken had, eer zij de boeken krijgen konden. Hij deed zoo, en onmiddellijk heerschte er stilte. Nadat ik hen met het doel mijner reis en met den hoofdinhoud der boeken bekend gemaakt had, en hoe zij in dezelve den waren Nabi (profeet) konden leeren kennen, die onze Verlosser en onze Heer is, en eenmaal onze Regter wezen zal, gaf ik elk een boekje; maar daar mijn voorraad niet zeer groot was, en ik ook voor andere plaatsen eenigen behouden wilde, strekten velen de handen te vergeefs uit. Ik ried hen, die boekjes met elkander te lezen, en beloofde spoedig meer te zullen zenden.

Den 14den en 15den Julij ging ik naar de tinmijnen, waar in elke mijn van vierhonderd tot zeshonderd en meer menschen werken. Zij delven het tin niet op uit onderaardsche diepten, zoo als de mijnwerkers in *Europa* de kolen of het ijzer, en hebben niet noodig zich door het hart der bergen eenen weg te banen; maar zij vinden het in bijna alle valleijen van *Banka*, waar niet zelden beken en rivieren de hoeveelheid en de rijpheid van den tinerts aanwijzen. Om de dikte der laag te weten, boren zij zestien tot twintig voet diep, en daarop ontginnen zij de mijn, die veel naar eenen vijver gelijkt; sommigen zag ik van ruim tweehonderd voet breed, en vierhonderd voet lang. De aarde wordt in korven weggedragen, tot op de laag, waar zich de tinerts als een zwartachtig grijs zand voordoet. Door de laag worden kanalen gegraven, en door middel van waterleidingen wordt het tin gewasschen en van aarde gezuiverd. Om echter geen water te verliezen, bezigen zij een' watermolen, waardoor het water weder in hetzelfde kanaal wordt teruggebragt; want bij gebrek aan water kunnen zij geen tin maken. Dan wordt de erts in den smeltoven gebragt. De blaasbalk is van hout gemaakt, en heeft de gedaante eener pomp, die horizontaal ligt. De stang, waarmede de wind ingetrokken, en in den oven gedreven wordt, is van ijzer, achttien tot twintig voet lang, en wordt door vier man getrokken en teruggeschoven, allereenvoudigst, maar zeer doelmatig inge-

rigt. Doch laat mij liever overgaan tot de menschen, die het tin bewerken. Ik vroeg, of zij ook lezen konden. De meesten zeiden: » Ja!" » Wel, ik heb boeken medegebragt; als iemand lezen wil, wat hij eenmaal te doen heeft, als hij geen tin meer bewerken kan, die kan een boek krijgen." » Wat kost het?" zeiden zij. Ik antwoordde: » Die er vlijtig in lezen wil en onthouden, wat hij leest, en mij belooft, naar die lessen te willen doen en leven, dien zal ik een boek om niet geven." » Ja," zeiden zij, » dat willen wij gaarne." In weinige oogenblikken omringden mij eenige honderden menschen, die allen de handen naar een boek uitstrekten. Ik herinnerde hun, dat het ontvangen der boeken niet toevallig was, en dat degenen, die er nu bezitters van werden, den waren God konden leeren kennen, en den Zoon van God, die op deze aarde kwam, om den mensch te behouden, en hem den weg te wijzen tot waar geluk. Zij noodigden mij, om een kopje thee te drinken; want men kan bijna zeggen, waar men een' Chinees aantreft, daar vindt men ook thee, al is hij nog zoo arm. In en rondom de mijn biedt geen enkele boom den vermoeiden reiziger schaduw aan; de mijnen zijn, wegens de waterbeekjes, in de valleijen, waar dikwijls geen windje doortrekt. Het was er buitengewoon heet, en de brandende zonnestralen, die als het ware e long van alle sappen berooven, drongen mij, om de theevisite aan te nemen, waar echter, door het

herhaalde opgieten van water, de thee den eigenlijken smaak verloren had. Tegen den avond om zes ure hoorde ik een zeker kleppen. Dit was het teeken, om de werklieden naar huis te doen komen. Zij noodigden mij uit, om met hen te eten. Ik ging mede naar hunnen *bangsal* (eene soort van loots), waar eene groote ton met half gekookte rijst stond, een emmer met gekookte bladeren, een weinig oude visch, en *sambal sambal* (roode spaansche peper), klein gewreven in eene kom met zout. Ik deed een kort gebed, dat hun zeer vreemd voorkwam, daar zij nooit gehoord hadden, dat men vóór het eten Gods zegen moet inroepen. Zij gaven mij een kommetje met rijst, en twee stokjes, waarmede de Chinees altoos eet, hetgeen ik ook reeds van hen leerde. Elk Chinees is gewoon na het eten zijn kommetje zelf te wasschen, hetwelk ik ook deed; want die dat niet doet, houden zij voor iemand, die geene manieren kent. Daarop kwam de thee, die zij zonder suiker en melk drinken, welke er ook niet te krijgen is.

Deze mijnwerkers spreken een moeijelijk dialekt, van den Kantonschen tongval zeer afwijkende. Ik verzocht dus iemand, die lang op *Banka* geweest was, om een boek, bij het licht van eenen *dammar* (boomharst en vermolmd hout, klein gestampt, door elkander gemengd, en in bladeren opgerold), in hun dialekt te lezen, hetwelk hij deed. Alles was stil, en de door de hitte en den zwaren arbeid des daags vermoeide en afgematte

menschen hoorden met aandacht, terwijl ik gedurig aanmerkingen maakte, om hunne aandacht nog meer op te wekken. Doch na eenigen tijd gehoord te hebben, overviel hen door groote vermoeijenis de zoete slaap. Wij besloten den dag, en mijn leger werd mij aangewezen op eene plank. Het hoofdkussen bestond uit eenige boeken (de Chinezen hebben tot hoofdkussen een rond stuk hout), en alzoo sliep ik tusschen eenige honderden Chinezen zeer gerust tot des morgens vijf ure. Ik stond op en ging naar de rivier, om te baden, die spoedig vol was van mijne slaapgenooten. Toen ik terugkwam, stond er weêr een nieuwe voorraad van rijst; want zij eten eer zij in de mijn beginnen te werken. Anders ontbijten de Chinezen gewoonlijk ten acht ure des morgens. Het ontbijt was hetzelfde als de avondmaaltijd, en spoedig afgeloopen, en zoo begaf zich alles weder met nieuwen moed en spoed naar de mijn.

Nu keerde ik naar *Jebus* terug, nam mijne boeken, en zette des middags, den 15den Julij, mijne reis over *Antang* naar *Blinjoe* voort. Met het vallen van den avond kwam ik te *Antang* aan, waar slechts eenige Maleijers wonen, huurde eene praauw (want de weg ging niet verder over land), en voer des nachts de rivier af. Men zeide mij, dat groote kaaimannen (eene soort van krokodillen) in de rivier somtijds menschen uit de praauwen hadden weggesleept. Het was een stikdonkere nacht, en ik zag langs den oever in het zware hout niets dan glimvliegen, die des nachts hetzelfde schijnsel

geven als de glimwormen in Europa. Stroomaf ging de vaart snel, en zoo was ik des anderen morgens ten half zes ure voor *Blinjoe*. Ik sliep nog gerust, toen mij de Maleitsche roeijers wakker maakten, en mij zeiden, waar wij waren. De vrees voor kaaimannen was niet zoo groot, als de kracht van den slaap, en het vertrouwen op God, dat Hij overal de wachter en beschermer Zijner kinderen is. Tegen zes ure des morgens kwam ik te *Blinjoe* aan wal, en ging in de Kampong tot de Chinezen, die mij vriendelijk ontvingen. Toen zij de kisten met boeken zagen, vooronderstelden zij, dat ik goederen ten verkoop had, en in weinige oogenblikken was er een groot gezelschap van nieuwsgierigen. Ik stond op en zeide: » Mijne vrienden! gij gelooft, dat ik kostbare goederen medegebragt heb, om te verkoopen; maar daar ik met uwe huiselijke omstandigheden in het algemeen bekend ben, zal ik u die kostbare goederen om niet geven." Nu was het verlangen opgewekt, en al'er oogen staarden op de kisten, welke nog niet geopend waren, en elk vreesde, dat hij niets ontvangen zoude. Ik vroeg om gereedschap, om de kist te openen. De aandrang werd zoo sterk, dat ik naauwelijks plaats had, om iets uit de kist te nemen. Ik nam een pakje boeken, en zeide: » Ziet daar, vrienden! het geschenk, dat ik u geven wil; daarom heb ik eene verre reis gedaan. De boeken kosten veel geld; maar goede menschen, die medelijden met u hebben, en met uwen toestand bekend zijn, willen

ze u geven, opdat gij weten moogt, dat de mensch niet slechts geschapen is, om op aarde zwaar te werken, maar bestemd is voor een beter leven, zonder moeite en zorgen. Hetgeen in ons leeft, is eene onsterfelijke ziel, en gij wenscht toch, dat het u na dit leven goed moge gaan. Nu, daartoe heeft Jezus ons den weg tot dat gelukkige leven geopenbaard; daartoe is Hij zelf voor ons mensch geworden, heeft voor ons geleden, en is voor ons gestorven. Wilt gij u tot Hem wenden, en in Hem gelooven, Hij is thans nog onze vriend, maar eenmaal ook onze regter, en dan alleen de vriend van allen, die hier in Hem gelooven, en die zóó leven en doen, als deze boeken u zeggen. Die deze boeken neemt, en niet leest, die wete, dat hij een' onwaardeerbaren schat in handen heeft, dien hij niet acht, omdat hij denzelven niet wil leeren kennen; en die dezelve leest, en niet doet en wandelt naar hetgeen ons daar aangeraden en bevolen wordt, die stelt zich verantwoordelijk voor God."
Alles was stil, en luisterde oplettend naar hetgeen ik zeide. Ik gaf elk een boek, en zij beloofden mij allen, er vlijtig gebruik van te zullen maken. Zij drukten mij de hand, en dankten onder diepe buiging voor het geschenk. Men had op mij gewacht met het ontbijt, dat reeds lang gereed was. Na het ontbijt ging ik in de Kampong in hunne huizen, en bezocht dan de scholen. Toen ik in de Maleitsche scholen kwam, waar de kinderen den Koran lazen, hadden zij van de boekendragers ge-

hoord, dat ik ook Maleitsche boeken had. Zij verzochten om eenigen, die ik hun gaf, onder belofte, dat zij dezelve lezen zouden.

Den 17den en 18den Julij ging ik naar de tinmijnen, en had er gelijke ontmoeting als in de mijnen van *Jebus*.

Den 19den ging ik terug, en kwam tegen den avond weêr in de Kampong te *Blinjoe* aan, waar ik tot mijne blijdschap zag, dat zij des avonds van de boeken gebruik maakten. Zij verzochten om meer boeken; » want" zeiden zij, » wij hebben nog vrienden, die van tijd tot tijd hier komen; geef ons ook voor hen een boek." Ik zeide: » Zeer gaarne, als gij mij slechts belooft, dat zij dezelve lezen." » Ja zeker," hernamen zij, » en als zij niet beloven dat te willen doen, dan behouden wij dezelve."

Den 20sten des middags ten half twaalf ure nam ik afscheid van hen. Velen vergezelden mij tot aan de praauw, en bragten eenige levensmiddelen, rijst, visch, pisang enz. tot den overtogt. Ik bedankte mijne weldoeners voor hunne vriendschap, en drukte hun nog eenmaal de verpligting op het gemoed, om getrouw in de boeken te lezen, en naar dezelve te leven. Door tegenwind en tegenstroom duurde de reis langer dan men mij gezegd had, en in plaats van elf uur des avonds, was het vier uur des morgens geworden, eer wij te *Layang* aankwamen. De rivier, ook weêr vol kaaimannen, liep langs den hoogen berg *Maras* henen, en van daar,

schoon het den geheelen dag ongewoon heet was, begon het tegen drie ure des morgens in de open praauw zoo koel te worden, dat ik gaarne geloopen had, indien er een weg naast de rivier geweest ware. Ten half zes ure was het dag. Ik ging in de Kampong, en dronk eene kop thee; want ik had het wezenlijk koud. Spoedig stroomde het huis vol van nieuwsgierigen, en men vroeg elkander: » Wat wil die vreemde Heer?" » Ik wilde u vragen," zeide ik, » of gij veel geld verdiend hebt?" » Neen, wij zijn allen arm," zeiden zij. Ik vroeg: » Wilt gij dan niet gaarne rijk worden?" O ja," hernamen zij. » Wel, ik heb boeken medegebragt; als gij die vlijtig leest, en naar dezelve leeft, dan wordt gij stellig rijk." Dit geloofden zij gaarne, omdat zij boeken hebben, die de kunst leeren, om rijk te worden. Ik maakte hen nu met den hoofdinhoud der boeken bekend. Terwijl ik nog met hen sprak, kwam er een man bij mij, en zeide: » Mijnheer! ik ben gekomen, om u te verzoeken, dat gij ook naar het distrikt *Soengyliat* zoudt komen; er staat een paard gezadeld, dat ik voor u heb meègebragt." Ik vroeg: » Waar hebt gij van mij gehoord?" Hij zeide: » Er kwamen menschen van *Jebus*, die zeiden, dat gij de Chinezen bezoekt, en hun boeken geeft." Ik zeide: » Ik zal komen; blijf gij dan bij de mannen, die de boeken dragen, en zeg mij den weg, dien ik rijden moet."

Den 21sten 's namiddags ten twee ure kwam ik

te *Soengyliat* aan, waar eene tafel gereed stond, en ik met veel liefde en hartelijkheid ontvangen werd. Door zware vermoeidheid (want 14 Eng. mijlen te paard rijden had mij, wegens ongewoonte, meer vermoeid dan eene voetreis), overviel mij onder het eten de slaap; maar daar men gaarne met mij spreken wilde, zoo nam ik een bad, dat mij geheel verfrischte en wakker maakte. Men vroeg naar de boeken, waarvan ik gesproken had; maar deze kwamen eerst des avonds ten tien ure aan. Mijn vlug en moedig paardje had zoo snel huiswaarts gedraafd, dat ik niet bemerkt had, dat de weg zoo lang was. Den anderen morgen ging ik voor de deur, en vond er een gezelschap Chinezen, die op mij wachtende waren. Nadat ik een' tijd lang met hen gesproken had, opende ik eene kist, en gaf elk een boek. Eene vrouw weende. Ik vroeg haar: » Waarom weent gij?" » Ach!" zeide zij, » ik ben zoo blij, dat gij gekomen zijt, en dat ik gelegenheid heb met u te spreken. Mijn broeder heeft voor vele jaren (zeker in 1834) dikwijls met u gesproken, en voor twee of drie jaren (1837) heeft hij van u twee boeken gekregen, die hij mij eenige keeren voorgelezen heeft. Sedert dien tijd heb ik altijd verlangd, u zelf te zien en te spreken." Reeds lang had zij al de afgodische bijgeloovigheden weggedaan, en verlangde zij Christen te worden. Nog op denzelfden dag begon ik haar onderwijs te geven, en deed dit vervolgens elken dag twee of drie keer, naarmate de tijd het gedoogde, wanneer ik uit de

mijnen terugkwam. Zeer dikwerf weende zij over hare vroegere blindheid, over de blindheid der Chinezen, en over hunne verkleefdheid aan het hun overgeleverde bijgeloof. Niet innig en smartelijk genoeg wist zij zich daarover uit te drukken. Hetgeen haar het evangelie ontdekte, was haar boven alles dierbaar en heilig, en het waren gezegende uren, vooral toen wij het bittere lijden en sterven van onzen dierbaren Verlosser ten onderwerp hadden. Nimmer openbaarde een der Muhamedanen, die ik onderwezen en gedoopt heb, zoo veel ingenomenheid met het evangelie als zij. Wegens dit bijzonder onderwijs bleef ik aldaar tien dagen. In dien tijd merkte ik eene bijzonderheid op, die gewoonlijk onder de ernstige verkondiging des evangelies opgemerkt wordt, dat namelijk degenen, die met hart en ziel aan hunne bijgeloovigheden verkleefd waren, mij in het vervolg niet gaarne zagen en hoorden, en zich terugtrokken, terwijl anderen van dag tot dag openhartiger, vertrouwelijker en vriendelijker jegens mij werden. De geheele toedragt der zaak verwekte geene geringe beweging onder de Chinezen, zoodat, kort voor mijn vertrek, nog een man en eene vrouw al, wat tot de Chinesche offerdienst behoort, uit het huis geworpen hadden; maar daar het mij niet genoegzaam bleek, of dit uit geestdrift of uit overtuiging geschied ware, zoo had ik geene vrijmoedigheid, om deze te doopen. Toen ik geen' twijfel aan de opregtheid mijner leerling meer hebben konde, en zij

ernstig verlangde, om gedoopt te worden, moest ik met Philippus zeggen: » Indien gij van ganscher harte gelooft, zoo is het geoorloofd."

De 31sten Julij was de dag, waarop zij door de plegtigheid des H. Doops der Christelijke gemeente zoude ingelijfd worden. Hare vrienden en betrekkingen kwamen des morgens ten tien ure bij elkander. Ik deed eene aanspraak, die zoo op haar gemoed werkte, dat zij door een' tranenvloed zonder woorden zeide, hetgeen het hart gevoelde. Zelfs de rijkste taal der wereld heeft ook voor de diepste ondervinding des harten geene woorden, maar slechts tranen, als tolken van het zalige hart, die, als paarlen op de wangen, den diepsten grond der ziel openbaren. Ook degenen, die er bij tegenwoordig waren, weenden zeer, en ook mijn gevoel werd door de plegtigheid der zaak zoo overmeesterd, dat ik eenige keeren moest ophouden met spreken, om aan mijne tranen vrijen loop te geven. Ik had niet noodig, om met vele woorden de verpligting, die wij als Christenen hebben, op haar hart te drukken. Ik deed eenige vragen, die zij beantwoordde, waarbij zij openlijk beloofde en betuigde, dat haar de leer des Evangelies zóó gelukkig maakte, dat zij nimmer tot het Chinesche bijgeloof terug wilde keeren; dat zij inwendig overtuigd was, dat Jezus Christus de Verlosser der menschen, en ook *haar* Verlosser was; dat zij in Hem geloofde, Hem liefhad, en in Hem zalig hoopte te sterven. Daarop knielde zij neder, ik deed een gebed en doopte

haar. Het was twaalf ure geworden, toen de plegtigheid afgeloopen was. Men had eene groote tafel gereed gemaakt; maar eene inwendige verzadiging deed allen niet veel gebruiken. Om één uur ging ik naar eene mijn, die ik nog niet bezocht had, en zoo waren mijne werkzaamheden aldaar afgeloopen, terwijl ik wist, dat elk, die lezen konde, het getuigenis der Goddelijke waarheid in handen had. Bij mijne terugkomst verzocht mij de gedoopte, die den naam JOHANNA (begenadigde) ontvangen had, haar nog iets te zeggen van hetgeen zij dien morgen gehoord had; want zij had zoo veel vergeten. Het naam geven aan kinderen geschiedt bij de Chinezen bijkans als onder de Joden in vroegeren tijd, naar aanleiding van voorbeduidsels of familie-omstandigheden. Zij hebben overigens geene geslachts-, maar alleen stamnamen.

Den 1sten Augustus des morgens ten drie ure was het vertrek bepaald. Het paard tot *Batoeroesak*, alles, wat ik tot de reis noodig had, en nog geld voor de verdere reis, hetgeen ik naderhand onder de spijsbenoodigdheden vond, was gereed. Alhoewel het een ongelegen uur was, waren er toch vrienden gekomen, die mij uitgeleide deden. Bij helderen maneschijn kwam ik nog voor zes ure te *Marawang* aan, waar ik de boeken vond, die ik den vorigen avond vooruitzond. Ik ging in de Kampong, en sprak met de Chinezen, gaf hun eenige boeken, en ging daarop naar eene tinmijn, waar ik tot des achtermiddags bleef, toen alles

weêr aan het werk ging. Dan reed ik verder en kwam ten twee ure te *Batoeroesak*. *Batoeroesak* heeft geene mijnen, maar een groot Gouvernementspakhuis, van waar de Chinezen rijst en zout halen. Het was juist de dag, dat genoemde artikelen verstrekt werden, en zoo had ik gelegenheid met honderden van Chinezen te spreken, die nu teruggingen niet alleen met levensmiddelen voor het ligchaam, maar met de spijs des eeuwigen levens voor hunne onsterfelijke ziel; want ieder vroeg om een boekje, en hoewel zij niet allen lezen konden, zeiden zij, dat zij een' vriend hadden, die het hun zoude voorlezen.

Den 2den Augustus verzocht mij de Commandant (een kleinzoon of bloedverwant van den beroemden dichter HELMERS), om godsdienst te houden. Hij liet de manschappen bijeenkomen. Ik sprak over Hebr. XI: 8, 9, 10, 13-16, en stelde voor, wat ons de vreemdelingschap voornamelijk herinnert, en wat wij in dezelve te zoeken hebben, en staafde dit door ABRAHAMS godvruchtig leven, geloofsvertrouwen, eerbied vóór en onderwerping aan God, als een voorbeeld voor elken Christen in vreemde landen.

Ten acht ure des morgens was de godsdienst geëindigd, en ik vertrok dadelijk met eene praauw naar *Pankalpinang*, waar ik ten zes ure des avonds aankwam. Ook in de rivier van *Pankalpinang*, die ik opvaren moest, zijn de kaaimannen zoo kwaadaardig en stout, dat zij dikwijls menschen

uit de praauwen slepen. Zware regens verpligtten mij in huis te blijven, waar weldra meer menschen uit de buurt bijeenkwamen, zoodat ook die avond niet nutteloos voor anderen werd doorgebragt. Den anderen morgen ging ik in de Kampong van huis tot huis, en sprak met de Chinezen, die zich ten laatste in grooten getale verzamelden. Stil en oplettend luisterden zij naar hetgeen ik zeide, en bij het heengaan waren zij blijde met het boek, dat zij ontvangen hadden. Des achtermiddags hervatte ik mijne werkzaamheden, en des avonds maakte ik mij gereed, om den anderen morgen (4 Aug.) naar *Tanjong Marawang* te reizen. Tegenwind en stroom maakten de reis lang, en het was in het algemeen de ondankbaarste en moeijelijkste togt, dien ik deed, terwijl ik niet het derde gedeelte der menschen aantrof, die men mij gezegd had.

Den 6den Aug. des avonds kwam ik weêr te *Pankalpinang* terug, en den 7den Aug., des morgens ten vier ure, ging ik, bij helderen maneschijn, naar de groote mijn *Tsintsing*, en eenige andere Kampongs en Bangsals, en keerde des avonds ten negen ure terug. Daar het distrikt *Taboaly* van daar zeer afgelegen is, en ik geene boeken meer had, begaf ik mij den 8sten Aug. des middags ten twee ure op de terugreis naar *Muntok*. Vele Chinezen deden mij uitgeleide; ik drukte hun nogmaals de waarheid des evangelies op het hart, die zij gehoord en in geschrift ontvangen hadden. Het afscheid was zoo hartelijk, dat zij mij de regter-

hand rood gedrukt hadden. De weg, dien ik nu geheel te voet moest afleggen, was negentig Engelsche mijlen lang. Op de geheele terugreis trof ik geen' Chinees, maar louter Bankanezen aan.

Den 8sten Aug., des avonds ten negen ure, kwam ik te *Loekoe*, eene Bankanesche Kampong, waar ik overnachtte. De Bankanezen spreken eene eigene taal, die geheel afwijkt van het Maleitsch. In naam zijn zij meest Muhamedanen, maar inderdaad niets beter dan de Heidenen. De Heer WILLIAMS meent, dat de oorsprong der Zuidzee-eilanders op deze eilanden te zoeken is. Het is niet onmogelijk, dat eerst handelgeest, daarna sterke westelijke passaatwinden dezelve van *Banka* en *Sumatra* voortdreven naar den Stillen Oceaan. Daar het onderzoek naar den oorsprong veler volkstammen in deze landen geene gemakkelijke zaak is, omdat desaangaande geene schriften voorhanden zijn, zoo zal ik geen onderzoek doen, of er tusschen Bankanezen en Zuidzee-eilanders overeenkomst in taal en ligchaamsbouw gevonden wordt; maar liever mijnen weg voortzetten als een reiziger, die de schoonheid der natuur bewondert, waar zware bosschen, hooge bergen, diepe valleijen de magt, grootheid en heerlijkheid des Scheppers met luider stemme prediken.

Den 9den Aug. ging ik van *Loekoe*, over *Bodding* en *Bakon*, naar *Njalauw*, waar ik niet zonder veel moeite eenige Jambswortelen en zout tot mijn avondmaal kreeg. Men verzekerde mij, dat zij geen rijst hadden.

Den 10den Aug. ging ik van *Njalauw*, over *Empang*, *Maïjong*, *Katjong* en *Trentha*, naar *Djering*, (30 Eng. mijlen), waar ik in het huis van een Kampongshoofd gerust sliep, en ook voor geld rijst hebben konde.

Den 11den Aug. ging ik van *Djering*, over *Planas* en *Maïjang* naar *Muntok*, (20 Eng. mijlen) waar ik des middags ten 3 ure aankwam. Ik was zeer vermoeid, en konde naauwelijks loopen; want ik had het grootste gedeelte van den weg blootsvoets afgelegd, omdat mijne voeten gewond geworden waren, en ik slechts daar schoenen aantrok, waar de vele scherpe ijzer- en kiezelsteenen schoenen geboden. Na eene goede rust en eenige voetbaden werden de voeten spoedig genezen. Ook hier was eene Chinesche vrouw, die ik voor mijn vertrek naar het buitenland reeds in onze leer onderwezen had. Ik zette dit onderwijs nu dagelijks eenige keeren voort tot den 18den Augustus, zijnde de dag, waarop het vaartuig vertrekken zoude. Zij gaf bewijzen van hare opregtheid, en beloofde naar die leer, die zij gehoord en geleerd had, te willen gelooven en wandelen. Haar vroegere naam was KIM (goud), en haar stamnaam TAM, en zij nam nu den naam van JOHANNA JAKOBA aan.

Men had mij dringend verzocht om godsdienst te houden. Ik voldeed aan dit verzoek, en sprak over de onbepaalde magt des Heeren Jezus Christus in hemel en op aarde, naar Matth. 28: 18. Na de godsdienstoefening doopte ik eenige kinderen,

en ook de Chinesche vrouw. Haar openlijke overgang tot het Christendom, de vrijmoedige belijdenis, dat zij den waren troost in leven en sterven in het evangelie gevonden had, en dat zij nimmer wilde teruggaan tot het Chinesche heidendom, gaf mij vrijmoedigheid, om haar te doopen. Mogt de overgang dier beide vrouwen blijvenden indruk maken op allen, die er getuigen van waren!

Den 18den Augustus, des middags ten 12 ure, seinde het vaartuig tot vertrek, toen mij juist eenige zieken geroepen hadden. Ik moest dezelve den Heer aanbevelen. Toen ik aan boord kwam, was reeds het anker geligt. De Arabier SAID ABDUL RACHMAN wachtte met zijn schip: *de Tathal Rachman* op mij, waar een veertigtal vrome pelgrims aan boord waren, die allen naar *Mekka* wilden. Mijne medepassagiers waren zeer vriendelijk jegens mij, hetwelk mij somtijds verlegen maakte, daar hunne onreinheid mij verbood, om daaraan zoo te beantwoorden als ik wenschte. Door voorspoedigen wind kwam ik te *Riouw* den 20sten Augustus des middags ten vier ure aan, waar ik, dank zij den Heer! alles in welstand vond.

Bidt met mij, dat de Heer dezen arbeid zegene. Hij, die zegen op onzen geringen arbeid beloofd heeft, is magtig Zijne beloften te vervullen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

